

Vleermuiswaarnemingen op een terreinbezoek in het Hernense Bos op 16 mei 2006

Hans Hollander, Oudelaan 2005, 6605 SC Wijchen
tel. 024 – 6412564, e-mail pubben01@planet.nl

Inleiding

Op 16 mei 2006 is het terrein Hernense Bos van Geldersch Landschap bezocht ten behoeve van een geplande vleermuisinventarisatie. Wegens omstandigheden is dit het enige bezoek gebleven. Middels dit verslag worden de waarnemingen van dit terreinbezoek ter beschikking gesteld van Geldersch Landschap. Het betreft zowel waarnemingen van uitvliegende vleermuizen uit de Hernense Molen als batdetectorwaarnemingen in de rest van het gebied.

Het Hernense Bos

Het Hernense Bos is gelegen in de gemeente Wijchen, aan de oostzijde van de snelweg A50 Arnhem-Oss. Het dorp Hernen ligt aan de westzijde van de snelweg.

De belangrijkste terreintypen qua oppervlakte zijn veelzijdig bos (grove den) en hakhout/griend. Daarnaast komen open water, grasland, droge heide voor en in mindere mate lanen, natuur- en voerakker, houtwallen en singels (beheerkaart 20-02-06 Geldersch Landschap).

Hernen ligt op een hooggelegen rivierduin dat zich uitstrekt van Hernen tot Heumen. Het is ongeveer 10.000 jaar geleden opgestoven uit de drooggevallen rivierbeddingen van de Maas en de Rijn. Het complex wordt omgeven door rivierafzettingen, die zich over de lagere delen van de rivierduinen hebben afgezet. Alleen de duintoppen steken nu boven de rivierafzettingen uit. Onder die rivierafzettingen zijn de rivierduinen met elkaar verbonden: met het rivierduin van Bergharen (zie daar) en met de rivierduinen aan de oostzijde van de Maas. Onder invloed van overexploitatie van de vegetatie is aan het eind van de Middeleeuwen een deel van de rivierduinen weer gaan stuiven. Het ven achter de Hernense molen is waarschijnlijk op die manier ontstaan, omdat zand in een droge periode wegstoot tot onder de grondwaterspiegel. Het Hernense Meer is ontstaan door een rivierdoorbraak door het duincomplex. Aan beide zijden van het meer bevinden zich waaiers, bestaande uit doorbraakafzettingen.

Historische waarnemingen van vleermuizen

Het Hernense Bos ligt in atlasblok 39-58; verspreid over 4 km-blokken, 175-426, 176-426, 175-427 en 175-428.

De Atlas van de Nederlandse Zoogdieren (Broekhuizen et al., 1992) vermeldt voor atlasblok 39-58 uitsluitend een waarneming van grootoorvleermuis in de periode 1970-1988. In omliggende atlasblokken zijn ook waargenomen baardvleermuizen (periode 1946-1969), dwergvleermuis (periode 1970-1988), laatvlieger (periode 1946-1969) en grootoorvleermuis (perioden 1946-1969 en 1970-1988).

De Atlas van de Nederlandse vleermuizen (Limpens et al., 1997) vermeldt voor de periode 1986-1994 voor atlasblok 39-58 waarnemingen van watervleermuis, gewone dwergvleermuis, ruige dwergvleermuis, rosse vleermuis, laatvlieger en gewone grootoorvleermuis (laatste alleen winterverblijfplaats). In omliggende atlasblokken is naast genoemde soorten ook de meervleermuis waargenomen.

Ondanks herhaald verzoek zijn door de Vereniging voor Zoogdierkunde en Zoogdierbescherming en de Vleermuiswerkgroep Gelderland geen waarnemingen van het Hernense Bos ter beschikking gesteld.

Op de website www.vleermuisitevoorkids.telebyte.nl is een pagina gewijd aan vleermuizen in de Hernense molen. Hierop staan foto's van in de molen waargenomen grootoorvleermuizen. In de beschrijving staat dat het gaat om ongeveer 14 dieren. Eén had een jong. Verder zijn keutels en voedselresten gevonden (vleugels van nachtvlinders, langpootmuggen en andere insecten). Er is geen datum aangegeven waarop de foto's zijn gemaakt.

Methode

De inventarisatie is uitgevoerd met een batdetector type mini-2. De temperatuur bedroef ongeveer 14°C. Het was licht bewolkt en droog. Het terreinbezoek van 16 mei 2006 duurde van 21.45 tot 23.00 uur.

Van 21.45 tot 22.10 uur is gepost bij de Hernense Molen om uitvliegende vleermuizen te tellen. Van 22.10 tot 23.00 uur is een ronde door het terrein gemaakt. Geschikte vleermuisbiotopen zijn daarbij bezocht. De route is ingetekend op bijlage 1. Op deze kaart zijn ook de waarnemingen ingetekend.

Resultaten

Uitvliegende vleermuizen Hernense Molen

Om 21.45 werd gestart. Om 21.53 werd de eerste uitvliegende gewone grootoorvleermuis waargenomen. Tot 22.10 werden 18 uitvliegers geteld. De vleermuizen kwamen onder de kap van de molen vandaan. In een aantal gevallen cirkelden ze eerst rond de molen, daarna vlogen alle dieren laag over de grond de omliggende vegetatie in. De dieren zijn vrijwel alle kanten opgevlogen, er was geen specifieke vliegroute.

Waarnemingen op route

Op de door het terrein gemaakte route zijn 4 vleermuissoorten waargenomen. In bijlage 1 zijn de waarnemingen ingetekend. Onderstaande tabel geeft een overzicht van de soorten, aantal locaties waar zij zijn waargenomen en (minimum) aantal waargenomen individuen.

Soort	Aantal locaties	Minimum aantal individuen	Gebruikte afkorting in bijlage 1
Gewone dwergvleermuis	12	13	D
Watervleermuis	1	6	W
Laatvlieger	2	3	L
Gewone baardvleermuis	1	1	B

Gewone dwergvleermuizen zijn in het oostelijk deel van het Hernense Bos vrijwel overal waargenomen, met name langs de paden en op open plekken. Op een open plek iets ten noorden van de Hernense Molen foerageerden twee laatvliegers, daarnaast werd deze soort waargenomen langs de bosrand in het noordoostelijk deel van het bos. In dit noordoostelijk deel werd ook een gewone baardvleermuis gehoord, dit betreft ook een zichtwaarneming. Uitsluitend op het Hernensche Meer zijn watervleermuizen waargenomen; niet op het ven.

Opvallend is dat in het gehele westelijk deel van het Hernensche Bos (voor zover bezocht) geen enkele batdetector-waarneming is gedaan. Mogelijk zijn in dit deel van het bos dichtheden lager vanwege het continue geluid van de A50. Ook zijn hier mogelijk minder open plekken met geschikte foerageermogelijkheden.

Literatuur

Broekhuizen, S., B. Hoekstra, V. van Laar, C. Smeenk & J.B.M. Thissen, 1992. Atlas van de Nederlandse zoogdieren. KNNV Uitgeverij, Utrecht.

Limpens, H., K. Mostert & W. Bongers, 1997. Atlas van de Nederlandse vleermuizen.

Onderzoek naar verspreiding en ecologie. KNNV Uitgeverij, Utrecht.

Internet: www.vleermuissitevoorkids.telebyte.nl/mens.hernense%20molen.htm